

Nr 75.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1927 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 215, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, punkterna 8 och 27.
(2:a avd.)

I en till riksdagen den 4 mars 1927 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 215, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o—42:o.

1:o) Beträffande de under punkterna 1—7, 9—26 och 28—42 upptagna framställningarna har riksdagen redan fattat beslut, varom utskottet härigenom velat

erinra.

2:o) Under punkt 8 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att torplägenheten Stenhagen må med i statsrådsprotokollet angivet område från kronoegendomen $3\frac{7}{8}$ mantal Skenäs kungsgård nr 1 i Östra Husby socken av Östergötlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egna hemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll om rätt för köpare av lägenheten till utfartsväg över stamfastigheten samt med hembuds rätt för Aug. Hertzman.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två i anledning av Kungl. Maj:ts berörda framställning inom riksdagen väckta likalydande motioner, nämligen nr 337 i första kammaren av herrar *Andersson, Karl*, och *Bergström, Albert*, samt nr 454 i andra kammaren av herr *Johansson* i Arkösund *m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 215 måtte medgiva, att Versholmen med därtill liggande skär och till dessa områden hörande fiskevatten måtte från kronoegendomen $3\frac{7}{8}$ mantal Skenäs kungsgård nr 1 i Östra Husby socken av Östergötlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egna hemslägenheter med hembuds rätt för Nils Eriksson.

Motioner.

Av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Vid under 1925 å ifrågavarande kronoegendom hållen uppskattningsförrättning hava *uppskattningsmännen* föreslagit, att torpet Stenhagen med lägenheterna Sothem, Slottsbacken och Ormstorp, omfattande å kartan ägofigurerna nr 190—260 och av 261 med en areal av 13.252 hektar, varav 9.725 hektar tomt och åker, 0.567 hektar äng, 2.943 hektar avrösningsjord och 0.017 hektar impediment, måtte fränsäljas egendomen och hembjudas bemålde Hertzman till inköp. Lägenheten har saluvärderats till 7,590 kronor, därav 296 kronor för växande skog och 1,050 kronor för åbyggnaden. Erforderlig utfartsväg över stamfastigheten borde beredas lägenheten.

I uppskattningsinstrumentet bilagda, till domänintendenten i länet ställda skrivelser hava flera personer gjort framställning om köp av delar av egendomen. Sålunda har bland andra egendomens förre arrendator Nils Eriksson, som enligt kontrakt med domänstyrelsen för tiden den 14 mars 1921 till den 14 mars 1928 arrenderar Versholmen om 2.710 hektar jämte därintill liggande skär samt till området hörande fiskerätt, anhållit att få köpa Versholmen och intilliggande skär. Å lägenheten uppförda boningshus m. fl. byggnader ägas av arrendatorn, som odlat och planterat lägenheten.

I anledning av sistberörda ansökningar hava *uppskattningsmännen* anfört att, då kungörelsen den 17 oktober 1913 angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar i föreliggande fall ej kunde äga tillämpning och då en upplåtelse med äganderätt skulle komma att medföra delning genom lantmåteriförrättning av det till Skenäs hörande fiskevatten med ty åtföljande kostnader och försämring av domänen utan en däremot svarande ersättning, uppskattningsmännen ansett sig ej kunna förorda dessa ansökningar. De hava hemställt, att lägenheterna Versholmen och Skansgården måtte upplåtas med besittningsrätt och att övriga delen av ifrågakomna områden och holmar bibehållas på sätt nu sker till egendomen.

Länsstyrelsen har icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag.

Överjägmästaren i östra distriktet har i yttrande den 11 augusti 1926 tillstyrkt förslaget om försäljning av torplägenheten Stenhagen men lika med uppskattningsmännen avstyrkt övriga ifrågasatta försäljningar. Beträffande försäljning av Versholmen med tillhörande fiskerätt har överjägmästaren, som i anslutning till jägmästarens förslag tidigare förklarat sig under vissa villkor icke hava något att erinra däremot, nu uttalat, att mot försäljningen visserligen icke funnes något att ur skogssynpunkt anföra, men ansåge överjägmästaren, på de av uppskattningsmännen åberopade skäl för avslag å ansökningarna om förvärv av fiskevatten, dylik avsondring ej böra komma till stånd. Ifrågavarande efter Bråviken belägna egendom skulle givetvis komma att avsevärt förlora på, om dess bästa fiskevatten fränsålades. Ön Versholmen med Versgrundet och Egnahemsholmarna borde därför såsom tillhörande utmarken allt fortfarande stå under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning samt utarrenderas till nuvarande innehavare på de för nu löpande arrendeperiod bestämda villkor.

Efter förenämnda uppskattningsförrättning hava till domänstyrelsen ingivits ansökningar om inköp av ytterligare vissa delar av egendomen. Så-

lundha har förbemälda Nils Eriksson anhållit, att med den av honom till inköp föreslagna lägenheten Versholmen måtte följa jämväl vattenområdet vid holmen till angiven omfattning, därvid framhållits ytterligare, att Eriksson för förbättring av fisket utanför Egnahemsholmarna påkostat sprängningar i vattnet. Tillika har Eriksson hemställt att få köpa en del ängsmark belägen på fastlandet mitt emot och söder om Versholmen.

Den förra framställningen har *domänintendenten* och *länsstyrelsen* avstyrkt, och hava de, när ett avskiljande av omförmälda ängsmark skulle medföra stor skada för egendomen, hemställt, att även den senare ansökningen ej måtte föranleda till någon åtgärd.

De av domänstyrelsen i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 april tillkallade *sakkunniga* i fråga om vissa kronoegendomars lämplighet för styckning till mindre jordbruk hava efter besiktning å egendomen funnit anledning icke föreligga till ytterligare fränstyckning av jordbrukslotter än uppskattningsmännen föreslagit, när bland annat jorden till befintliga lägenheter vore för obetydlig för att kunna utläggas till självständiga mindre jordbruk.

Under erinran att ansökningar om inköp av Versholmen gjorts två gånger förut men blivit av Kungl. Maj:t den 2 juli 1909 och den 28 januari 1921 avslagna, förmäler *domänstyrelsen* sig icke kunna tillstyrka vare sig Erikssons eller övriga ansökningar, men att styrelsen ämnade vid egendomens förnyade utarrendering tillse, att vederbörande lägenhetsinnehavare å egendomen finge förbliva vid sina innehavande lägenheter i den mån det med egendomens fördel vore förenligt. Förslaget om försäljning av torplägenheten Stenhagen biträder däremot styrelsen.

Departementschefen har anslutit sig till vad myndigheterna tillstyrkt och vidare erinrat, att rätten för innehavare av lägenheter å egendomen att kvarsitta i sina nuvarande rättigheter komme att bliva föremål för vidare prövning.

Kungl. Maj:ts framställning till riksdagen har avfattats i enlighet med vad departementschefen sålunda tillstyrkt.

Motionärerna göra gällande, att Kungl. Maj:t tillmätt de skäl, som av vederbörande uppskattningsmän anförts emot försäljning av lägenheten Versholmen, en större betydelse än de förtjäna, och anförä vidare följande:

»Till en början må det erinras om att överjägmästaren i östra distriktet tidigare på vissa villkor tillstyrkt försäljning. Vi förutsätta, att försäljningen icke skulle innefatta den ängsmark, belägen å fastlandet mitt emot Versholmen, vilken mark Eriksson i en särskild framställning velat köpa. Därmed synas de skäl, som av uppskattningsmännen anförts emot försäljning och som sedermera föranlett domänintendenten och länsstyrelsen att motsätta sig försäljningen, förlorat väsentligt i betydelse. Det synes oss rimligt, att en person, som med stora uppoffringar iståndsatt en lägenhet, å vilken han kan bereda sig utkomst genom jordbruk och fiske, icke bör förmenas att tillförsäkra sig och sina barn rätten att få behålla densamma, såframt icke starka skäl tala däremot. Vi ha kommit till den bestämda uppfattningen, att Versholmen icke vare sig på grund av sitt läge i förhållande till huvudgården eller andra omständigheter är av sådan betydelse för egendomen i övrigt, att dess försäljning kan minska denna egendoms värde i högre grad än som motsvaras av en väl avvägd köpesumma.»

Utskottet.

Försäljning av lägenheten Versholmen jämte viss del av det till Skenäs hörande fiskevattnet har, såsom ovan framgår, avstyrkts av samtliga myndigheter. Utskottet har för egen del icke kunnat finna annat än att myndigheterna haft goda skäl för sin uppfattning, att egendomens värde för framtiden skulle avsevärt förlora på, om dess bästa och nära intill huvudgården belägna fiskevatten försålles. Storleken av värdeminskningen är givetvis svår att beräkna, men skulle den sannolikt icke kunna anses täckt av köpeskillingen. Med hänsyn till Versholmens gynnsamma läge från fiskesynpunkt håller utskottet ock före, att en stegring av dess värde i framtiden är sannolik, varför ingalunda synes uteslutet, att holmen från-såld med fiskevatten kan bliva föremål för spekulation. Utskottet anser sig alltså icke böra förorda bifall till motionerna.

I fråga om det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till försäljning av torplägenheten Stenhagen har utskottet intet att erinra.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

a) att riksdagen må medgiva, att torplägenheten Stenhagen må med i statsrådsprotokollet angivet område från kronoegendomen 3 $\frac{1}{8}$ mantal Skenäs kungsgård nr 1 i Östra Husby socken av Östergötlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll om rätt för köpare av lägenheten till utfartsväg över stamfastigheten samt med hembuds rätt för Aug. Hertzman;

b) att motionerna I:337 och II:454 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

3:o) Under punkt 27 i propositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva,

att det till kronoegendomen 1 mantal Slöta nr 6 Bygård i Slöta socken av Skaraborgs län hörande hemskiftet jämte mosskiftet må försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1928, samt

att det till egendomen hörande utskiftet må försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

Kungl. Maj:ts framställning innebär försäljning av hela ifrågavarande kronoegendom, varav hemskiftet jämte mosskiftet genom offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor.

Enligt vad av statsrådsprotokollet framgår har vid den å egendomen under år 1926 hållna uppskattningsförrättningen någon ansökning om förvärv av jord från egendomen ej gjorts. Efter propositionens avlåtande har emellertid egendomens arrendator Levin Andersson i skrivelse till utskottet

hemställt om åtgärders vidtagande för beredande åt honom av förmånsrätt till inköp av hemskiftet jämte mosskiftet.

Av ansökningen jämte handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, att Andersson innehaft egendomen på arrende under tjugo år och därvid nedlagt mycket arbete på grundförbättringar m. m., ävensom att Andersson å densamma uppfört en del mindre byggnader samt låtit elektrifiera gården. Under framhållande att Andersson väl hävdat egendomen till jord och hus hava uppskattningsmännen förordat optionsrätt åt honom för den händelse egendomen skulle ånyo utarrenderas.

Då det icke synes uteslutet att, i händelse Andersson vid uppskattningsförrättningen gjort framställning i enahanda syfte som den nu till utskottet ingivna, densamma vunnit beaktande, anser utskottet det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till disposition av egendomens hemskifte jämte mosskifte böra i så måtto ändras, att riksdagen medgiver att, därest Kungl. Maj:t efter prövning av ansökningen om förvärvet skulle finna densamma böra bifallas, åt Kungl. Maj:t inrymmes rätt att till Andersson försälja berörda två skiften mot det åsatta saluvärdet 30,800 kronor. Köpeskillingen torde därvid få erläggas endera kontant vid tillträdet eller ock i den ordning, som i Kungl. Maj:ts brev den 29 maj 1874 stadgas.

Utskottet.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva,

att det till kronoegendomen 1 mantal Slöta nr 6 Bygård i Slöta socken av Skaraborgs län hörande hemskiftet jämte mosskiftet må med tillträdesrätt den 14 mars 1928 försäljas

antingen — därest Kungl. Maj:t skulle efter prövning anse så böra medgivas — till egendomens nuvarande arrendator Levin Andersson mot en köpeskillning av 30,800 kronor samt under villkor i övrigt, endera att köpeskillingen till länsstyrelsen i länet betalas kontant vid tillträdet ävensom att köparen ensam vidkännes kostnaderna för lagfart å fånget samt övriga med köpet förenade utgifter, eller ock att köpeskillingen erlägges med en sjättedel vid tillträdet och en sjättedel den 14 mars varje av nästföljande fem år, att köpeskillingen inbetalas till länsstyrelsen i länet, som har att, så snart första sjättedelen av köpeskillingen erlagts och köparens skuldförbindelse å återstoden därav avlämnats, å lotten utfärda köpebrev, ävensom att köparen skall ensam vidkännas kostnaderna för lagfart å fånget och andra med köpet förenade utgifter samt kostnaderna för in-teckning i lotten till säkerhet för berörda skuldförbindelse,

eller ock å offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor, samt att det till egendomen hörande utskiftet må försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från kronoegendomar.

Stockholm den 20 maj 1927.

På jordbruksutskottets vägnar:

G. SEDERHOLM.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Nilsson* i Kabbarp, *Boberg, Gabrielsson, Andersson* i Fältenborg, *Kropp* och *Alexander Nilsson* samt

från andra kammaren: herrar *Olsson* i Broberg, *Johansson* i Uppmälby, *Carlström, Uddenberg, Andersson* i Grimbo, *Sjölander, Hedlund* i Häste och *Björk*.
